

Bilimsel Toplantı Deęerlendirmesi

Tarihte ve Günümüzde Kur'an İlimleri ve Tefsir Usûlü

Kur'an ve Tefsir Akademisi İlim Yayma Vakfı, 18-23 Ağustos 2008 İstanbul

Kur'an ve Tefsir Yaz Akademisi faaliyetleri çerçevesinde İlim Yayma Vakfı'nın katkılarıyla 18-23 Ağustos 2008 tarihleri arasında İstanbul'da İlim Yayma Vakfı Misafirhanesinde "*Tarihte Ve Günümüzde Kur'an İlimleri Ve Tefsir Usûlü*" başlıklı bilimsel bir toplantı düzenlendi. Toplantı ilmî içeriği itibariyle oldukça yoğun bir tempoda gerçekleşti, başlangıç paneli dışında otuza yakın bilim adamının aktif katılımı ile yirmi iki tebliğ sunuldu ve bu tebliğler akademisyenler tarafından müzakere edildi. Program aşağıdaki şekilde gerçekleştirilmiştir.

Birinci Gün

18.08.2008 Pazartesi, saat 10.00-10.30 *Açılış*, DEÜİF.'den Prof. Dr. Ömer DUMLU'nun Kur'an-ı Kerim tilaveti ile başladı ve protokol konuşmaları ile devam etti. İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı Yücel ÇELİKBİLEK katılımcılara hoş geldiniz konuşması yaptı. Doç. Dr. Bilal GÖKKİR (Düzenleme Heyeti Adına) ise programın oluşum süreci, içerik ve planlama hakkında bilgi verdi.

10.30-11.00 verilen aranın ardından 11.00-12.00 *Açılış Paneli* Başkan ATAÜİF.'den Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ tarafından yönetildi. Konuşmacılardan İÜİF.'den Prof. Dr. Mevlüt GÜNGÖR seçmiş olduğu ayetler çerçevesinde (Bakara 184, En'am 25, Beyyine 1-3, Bakara 62, İhlas 3, Tebbet 1-2, Fatıha 5) Kur'an'ın anlaşılmasında yaşanan problemlere dikkat çekti ve ilgili ayetlerin anlaşılmasındaki sorunlara çeşitli meallerden de örnekler vererek açıklık getirdi. EÜİF.'den Prof. Dr. M. Zeki Duman ise

önceki konuşmanın müzakeresi ile sözüne başladı. Kur'an'ın nüzulündeki lafız mana eksenli tartışmalardan hareketle Kur'an'ın nüzulünü "inzal-tenzil" tartışmaları ile açarken "Beyanın da vahiy olduğunu" ortaya koydu.

12.30–14.00 arası öğle tatili, 14.00–16.00 I. Oturum Başkan SÜİF.'den Prof. Dr. Said ŞİMŞEK tarafından açıldı. Bu oturumda CÜİF.'den Doç Dr. İsmail ÇALIŞKAN "*Tefsir Usûlü'nün İlk Kaynakları Üzerine Bir Tetkik – Abdullah b. Vehb (197/812) Ve Muhâsibî (243/857) Örneği*" başlıklı tebliği sundu. Çalışkan bu tebliğinde Abdullah b. Vehb (197/812)'in hayatı ve Tefsir Usûlüne dair olan eseri *el-Câmî (fî Ulumi'l-Kur'an)* ile Muhâsibî (243/857)'nin hayatı ve *Fehmu'l-Kur'an* adlı eseri hakkında bilgiler verdi, eserleri usûl ve içerik olarak değerlendirdi ve bir mukayesesini de yaptı. Bu karşılaştırma sonucu ulaşılmış olduğu neticeleri de katılımcılarla paylaştı.

EÜİF.'den Doç. Dr. İbrahim GÖRENER "*Tefsir Usûlü Ve Kur'an İlimlerinin Tefsir Yöntemi Açısından Değerlendirilmesi*" tebliğini sunarken, klasik Tefsir Usûlü ve Ulûmu'l-Kur'an konularının tefsir yöntemi açısından değerine dikkat çekti. "Bu açıdan bakıldığında Kur'an ilimleri hermenötüğün bize sunduğu sosyal, psikolojik, dilsel şartlardan bahseder. Dolayısıyla Kur'an ilimlerinin bir yöntem olarak değil de imkân olarak bizlere sunduğu katkı çok önemlidir. "Tefsir" konusu da Hz. Peygamber döneminin bir unsuru olduğu için Ulûmu'l-Kur'an içerisinde yer almaktadır." Tefsir yönteminin Kur'an ilimleri veya Tefsir usûlleri içerisinde aranmasının yanlışlığına dikkat çeken Görener, tarihi süreçte Kur'an üzerine yapılan çalışmaların oluşturduğu birikimden habersiz olarak tefsir yapmanın bir eksiklik olduğunu vurguladı. Sonuç olarak tefsirde tek bir yöntem arayışından vazgeçerek her bir ekolün ayrı bir yöntemi olacağını kabullenmek gerektiği yanında dört yolla Tefsir usûllerine ulaşmanın imkânını ortaya koydu: 1. Tefsirlerin mukaddimleri, 2. Tefsirler ve Müfessirler hakkında müstakil eserler, 3. Tefsir Tarihleri, 4. Tefsir yaklaşımlarını gruplayan eserler.

İkinci Gün

19.08.2008 Salı, saat 8.30–10.00 I. Oturum Başkan EÜİF.'den Prof. Dr. M. Zeki DUMAN tarafından yönetildi. Tebliğci ATAÜİF.'den Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ "*Tefsirde Yeni Yöntem Arayışları ve Klasik Tefsir Metodu*" başlıklı tebliğinde Tefsirde yeni yöntem arayışlarının orijinallliğini, batı kaynaklı çalışmalar ile içerik ve metot olarak bizdeki çalışmalarla karşılaştırarak (Watt'ın çalışmaları merkezli olarak) sorguladı ve bu çabaların boşa kürek çekmek olup olmadığını sordu. Sonuç olarak "bu

arayış sağlıklı şartlardan oluşmamış bir arayıştır.” tespitini yaptı ve “anlama problemini çözebiliriz ama asıl problem yaşama problemidir.” vurgusu ile tebliğine son verdi.

10.00–10.30 Ara, 10.30–12.30, II. Oturum Başkan MÜİF.’den Dr. Muhammed ABAY tarafından açıldı. Tebliğcilerden SDÜİF.’den Ali BULUT “Türkiye’de Tefsir Usûlü-Ulûmu’l-Kur’an Tartışmaları –Bir Literatür İncelemesi-” konulu tebliğinde Tefsir Usûlü Literatürü, Ulûmu’l-Kur’an Literatürü, Kavramsal Tartışma ve Değerlendirmelerin Yapıldığı Bazı Çalışmalar başlıkları altında eserleri değerlendirmeye tabi tuttu ve ulaştığı sonuçlara yer verdi. Tefsir Usûlü ve Ulûmu’l-Kur’an kavramlarının anlamlarının ve kapsamalarının ne olduğunun tespit edilmesi gerektiğini, bu tespitle birbirine benzer ve farklı muhtevanın görülebileceğini belirterek “sonuç ne olursa olsun konuyla ilgili tartışmaların günümüz araştırmalarına katkı sağlayacağını” ifade etti.

EÜİF.’den Mehmet DEMİRCİ “Tefsir Usûlü Duyulan İhtiyaç” başlıklı tebliğinde “Tefsir, Usûl ve Tefsir Usûlü kavramları merkezli olarak tefsir usûlünün temellendirmesini klasik ve yeni kaynaklarımız eksenli olarak yaptı. Tarihsel ve dilsel verilerin dikkate alınmasını ön plana çıkardığı tebliğinde, Lafzın resmedilmesi aşaması, Lafzın açıklanması aşaması ve Lafzın Yorumlanması aşaması olmak üzere üç aşamaya dikkat çekti.

12.30–14.00 Aranın ardından 14.00–16.00 III. Oturumu Başkan CÜİF.’den Doç Dr. İsmail ÇALIŞKAN yönetti. Tebliğcilerden Süleyman KARACELİL “Tefsir Usûlünün Yapısı ve İşlevi” adlı tebliğinde devam etmekte olan çalışmasına katkı mahiyetinde tefsir usulünün imkanı, yapısı ve işlevini tartışmaya açtı. Bu tebliğde, Tefsirin bir usûlü olmadığı düşüncesine katılmadığını ifade eden tebliğci, tefsir usulünün olgunlaşma döneminde olduğuna dair görüşlere de katıldığını ifade etti. Doğu Türkistan kökenli akademisyen Nur Ahmed Kurban ise “Mekke Tefsir Ekolü’nün Ulûmu’l-Kur’an İle İlgili Görüşleri” başlıklı bir tebliğ sundu. Tebliğinde İbn Abbas’a (68/687) dayanan Mekke Tefsir Ekolü’nün özelliklerini İbn Abbas ve talebelerinin görüşlerine dayanarak ortaya koydu. Tebliğde “Kur’an’ın her ayeti hakkında görüş belirten ilgili ekol müfessirlerinin Kur’an ilimleri konularına dair görüşlerini bütün yönleri ile tespit etmenin zorluğu” vurgulandı.

Üçüncü Gün

20 Ağustos 2008 Çarşamba, 8.30–10.00 I. Oturum Başkan Harran ÜİF.’den Prof. Dr. Ali BAKKAL, tebliğci EÜİF.’den Prof. Dr. M. Zeki DUMAN

“Kur’an-ı Kerim’de Neshe Delil Gösterilen Ve Mensuh Addedilen Ayetlerin Mânâ Yönünden Yeniden Gözden Geçirilip Değerlendirilmeleri” başlıklı tebliği ile katıldı. Tebliğinin altyapısı olması açısından usûl konuları ile bir giriş yapan Duman, neshin imkânını/imkânsızlığını tartıştıktan sonra Suyûfî ve Dihlevî’nin mensuh saydıkları beş ayeti ele aldı ve ilgili ayetlerde neshin mümkün olup olmadığını irdeledi. Neshin aklen caiz olduğu kabul edilmekle birlikte Kur’an’da önceki kitapları neshi anlamında neshin mevcudiyeti kabul edilmekte, Kur’an’da mensuh ayetlerin varlığı mümkün görülmemektedir, sonucuna varıldı.

10.00–10.30 Aranın ardından 10.30–12.30 II. Oturum Başkan SDÜİF.’den Doç. Dr. Bilal GÖKKIR tarafından yönetildi. Tebliğcilerden FÜİF.’den Doç. Dr. Gıyasettin ASLAN “Tefsir Usûlünün Fıkıh Usûlünden Arındırılması” başlıklı tebliğini sundu. Tebliğde Halid el-Akk’ın Usûlu’t-Tefsir ve Kavâiduhû adlı eseri temel alınarak tefsir usulü konuları arasında yer alan fıkıh usulü konularının ayıklanması gerektiği vurgulandı. Konu Açık Lafızlar (zahir, nass, müfesser, muhkem), Tearuz, Kapalı Lafızlar (hafi, müşkil, mücmel, müteşabih), Delalet ve Nesih konuları çerçevesinde ele alındı.

ÇÜİF.’den Dr. Burhan BALTACI tarafından ise “Tefsir Usûlünün Yeniden İnşasına Fıkıh Usûlünün Katkısı -Şâtıbtî Örneği-” başlıklı tebliğ sunuldu. “Tefsir Usûlünün yeniden inşası” meselesi ile başlayan tebliğde “Fıkıh Usûlünün Katkısı ve Sorunları”na da yer verildi. Ebû İshak eş-Şâtıbtî (790/1388) örneğinde Tefsir Usûlünün Yeniden İnşasına Fıkıh Usûlünün Katkısı sunulmadan önce “Şâtıbtî’nin Örneklenmesinin Sebebi” ve “Şâtıbtî’nin Ulûmu’l-Kur’an Konularına Bakışının Genel Çerçevesi” çizildi. Şâtıbtî’nin ifade etmek istediklerinin tam olarak anlaşılması ve usûle zemin oluşturması için “Şâtıbtî’nin Kavram Dünyası ve Bu Kavramlara Yüklediği Anlamlar” ele alınarak incelendi. Bu cümleden olmak üzere “Ümmîlik, Arabîlik, Lafız-Mânâ Dengesi, Zâhir-Bâtın İlişkisi, Küllî-Cüz’î Dengesi, Akıl-Nakil Etkileşimi ve Makâsıd anlayışı” ele alındı. Günümüz anlama metodolojileri çerçevesinde kullanılan tarihsellik ve hermenötik bilgi birikimi ile benzeşen ve ayrışan yönleri de ortaya konuldu.

Sonuç olarak da “Şâtıbtî’nin anlayışında “ucu açık bir anlama ve yorumlama”dan da söz etmek oldukça zordur. Onun sisteminde anlamaman kuralları vardır. Fakat bu, onun, her tür anlama ve yorumlama faaliyetini ümmîlik bilgi düzeyine ve arabî bağlama hapsettiği şeklinde anlaşılmalıdır. Onun sistemini genel özellikleri çerçevesinde, “sınırlı ve

sorumlu bir anlama ve yorumlama” faaliyeti olarak adlandırabiliriz. Bu noktada ümmilik bu sınırlardan biridir. “Arabîlik”le birlikte dinin ilk muhataplarının anlama alanı doğrultusunda bir açı oluşturur. Bu açının derecesi aynı kalmak şartı ile ucu açıktır. Anlama ve yorumlamanın yolunu aydınlatan ışığa benzetebileceğimiz “makâsıd” anlayışı doğrultusunda ve yukarıda belirtilen açının içerisinde kaldığı sürece zihnî faaliyet alanı vardır.”

12.30–14.00 Öğle tatili. 14.00–16.00 III. Oturum Başkan EÜİF:’den Doç. Dr. İbrahim GÖRENER tarafından yönetildi. Tebliğcilerden YYÜİF:’den Doç. Dr. Ömer KARA “*el-Furûku’l-Luğaviyye’nin Bir Kur’ân İlmi Olma İmkânı Üzerine*” başlıklı tebliğinde önce Ulûmu’l-Kur’an’ın çıkışında etkin ve belirleyici olan unsurları ele aldı. Genel hatlarıyla Furûk nazariyesi hakkında kapsamlı bilgiler verdi. Furûk’un Kur’an ilmi olabilirliliğinin temel gerekçelerini izahla tebliğine devam eden KARA, bunun Kur’an’ın yapısı açısından imkânını delillendirdi. Furûk Nazariyesi ve Ulûmu’l-Kur’an açısından da bu imkânın değerlendirildiği tebliğde Furûk’un Ulûmu’l-Kur’an içerisinde değerlendirilebilmesinin imkânı tartışıldı. Sonuç olarak da bunun mümkün olduğu tezi savunuldu. Kur’an ilimleri içerisinde Furûk’un isimlendirilme problemi de ele alındı ve bu ismin “*el-Furûk fi Mütেকâribâti’l-Kur’an*,” “*Furûku Mütেকâribâti’l-Kur’an*” ile “*Mütেকâribâtü’l-Kur’an*” adlandırmalarından birisi olabileceği ifade edildi.

EÜİF:’den Mustafa KARAGÖZ “*Vücûh Ve Nezâir’in Terimleşme Süreci – Nezâir’in Eşanlamlılık Olarak Tanımlanması Sorunu-*” başlıklı tebliğini sundu. Tebliğde Vücûh ve Nezâir’in tarihçesi, Ulûmu’l-Kur’an içerisindeki yeri ile tanımları ve tanımlar hakkında değerlendirmeler ele alındı. Kur’an’da yer alan “ümme” kavramı farklı tanımlara göre vücûh ve nezâir itibarıyla tablolar üzerinden değerlendirildi. Konu ile ilgili eserlerin içeriğinden hareketle Vücûh ve Nezâir’in mahiyeti ortaya konularak yeni bir tanım önerisi sunuldu.

Dördüncü Gün

21 Ağustos 2008 Perşembe, 8.30–10.00 I. Oturum Başkan ATAÜİF:’den Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ tarafından yönetildi. DEÜİF:’den Prof. Dr. Ömer DUMLU “*Konulu Tefsir Bir Usûl Sayılabilir mi? Ve Bunun Kur’an’ı Anlamaya Katkısı*” başlıklı tebliğini sundu. Konulu Tefsirin çıkış sürecine değinen DUMLU, bu türün çıkışının yerli ve yabancı etkenlerde aranabileceğini belirtti. Yerli sebep olarak, Kur’an’ın mesajını en kısa yoldan nasıl

ulaştırabiliriz, kaygısının etkin olduğunu; yabancı etkiler olarak da, 1.Kur'an kronolojisi çalışmalarını, 2.Kur'an'ın kaynağını bulmaya yönelik çalışmalar, 3.Kur'an'ı bütün veya parça parça sunmayı denemez misiniz? önerisinin olduğunu ifade etti. Konulu Tefsir bir metot olarak görülürse bunun usûlü de usûl sayılabilir, tespiti yapıldı. Tarihimizdeki bu tür çalışmalara da değinilen tebliğde, ilk defa metotlu bir şekilde bu tefsiri yapanın *-et-Tefsîru'l-Kebîr*'de sureye başlarken giriş mahiyetinde bilgi verdiği kısımda- İbn Teymiyye (728/1328) olduğu ifade edildi. Metin analizinin önemine vurgu yapılan tebliğde metin dışı yorumların kutsalın önüne geçemeyeceği vurgulandı. Anlam kaymalarına dikkat edilmesi gerektiği belirtilen tebliğde olabildiğince objektif olarak Kur'an'a yaklaşılmalı ve bu şekilde Konulu Tefsir yapılmalı, denildi. Müzakere kısmında sorulan sorular üzerine, "ayet tefsirlerinin" konulu tefsire dâhil olmadığı ifade edildi. Ayrıca DİA'nın sure maddelerinin konulu tefsir açısından bazılarının güzel olduğu, bir kısmının ise tekrar elden geçirilmesi gerektiği üzerinde duruldu.

10.00-10.30 Ara, 10.30-12.30 II. Oturumun Başkanlığını DEÜİF.'den Prof. Dr. Ömer DURLU yaptı. Tebliğcilerden Harran ÜİF.'den Prof. Dr. Ali BAKKAL "*Kur'an'ın Anlaşılmasında Siyak-Sibakın Önemi*" başlıklı tebliğini sundu. Siyak-sibak kavramlarının anlamlarının tespiti ile başlayan tebliğ, siyak sibak hiyerarşisinin tespiti ve siyak sibakın fonksiyonlarının belirtilmesi ile devam etti. Şu açılardan örneklerle değerlendirilerek siyak sibakın önemi vurgulandı. a. Kastedilen anlamın ortaya çıkması. b. Çokanlamlı kelimelerin hangi anlamda kullanıldıklarının tespiti. c. Kelimelerin genel ya da özel anlamda kullanıldığının tespiti. d. Kelimelerin hakikat veya mecaz/kinaye anlamında kullanılmış olmasının tespiti. e. Hükmün hikmetinin daha iyi anlaşılması. f. Garip ve mücmel lafızların anlaşılması. g. Uygun olan sebebi nüzul rivayetinin tercihine sebep olması.

SDÜİF.'den Doç. Dr. Bilal GÖKKIR "*Meryem Sûresi Örneğinde Sûre Çalışmaları: Yapısal Bir Yaklaşım*" başlıklı tebliğine Meryem Suresi hakkında genel bilgiler vererek başladı. Tebliğ diğer sûrelerle karşılaştırmalı olarak Meryem Sûresinde Hurûf-i Mukattaa, Meryem sûresindeki kıssalar, 59. ayetle başlayan cedel, 64-65.ayetlerde meleğin (Cebrail) sözleri ile tebliğ devam etti. 66. ayetten itibaren yer alan cedel kısmında ise şu yapıya dikkat çekildi. a.İncarcıların iddiası/tavrı, b.İddianın/tavrın reddi, c.İncarcıların akıbeti/tehdit, d.Hakikat/müminlerin durumu/müjde. Saydığımız bu dörtlü yapının cedel kısmının sonuna kadar bu şekilde korunduğu, müteakip beş ayrı cedel için de bu durumun geçerli olduğu

kanaati, ilgili ayetler tahlil edilerek dile getirildi. Kapanış ayetleri olarak dile getirilen 97-98. ayetlerin yapısal tahlili ile tebliğe son verildi. Teorik olarak konulu tefsirle sure tefsirleri arasında bir karşılaştırmanın da yapıldığı tebliğde, mesaj kaygısı olduğu iddia edilen konulu tefsirde konular arası (ayetler arası) insicam bozulduğu için acaba asıl mesaj kayboluyor mu, sorusu soruldu.

12.30-14.00: Ara, 14.00-16.00: *III. Oturum* Başkan YYÜİF.'den Doç. Dr. Ömer KARA tarafından idare edildi. Tebliğcilerden ATAÜİF.'den Dr. Hasan YILMAZ'ın "*Semantik Analiz Yönteminin Kur'an'a Uygulanmasına Dair*" başlıklı tebliğinde, semantik ve çeşitleri hakkında genel bilgiler verildikten sonra bu yöntemde öncelikli olarak odak veya anahtar kavramların belirlenmesi gerektiğine vurgu yapıldı. Bunun için de Kur'an Terimleri Ansiklopedisi'ne ihtiyaç olduğu belirtildi. Semantik yöntemin objektif bir yöntem olduğu, anlamın tespitinde bu yöntemin kullanılması gerektiği, yorumların ise bu anlam üzerine inşa edilmesi gerektiği belirtildi. Bu yöntemin eleştirilebilecek yönlerinin de bulunduğu, Kur'an'ı metin boyutuna indirgemesi, lisanî bir objeye dönüştürmesinin bunlardan bazıları olduğu ifade edilerek; "Metot boyutu nedir, incelenmeli." ifadesine yer verildi. Yeni usûl ve Ulumu'l-Kur'an çalışmalarında semantiğe de yer verilmesi önerildi.

İÜİF.'den Yrd. Doç. Dr. Necmettin GÖKKIR "*Tefsir Usûlünde Lafız-Mânâ İlişkinin Tespiti*" başlıklı tebliğini sundu. Semantik analiz içerikli tebliğde öncelikle lafız mana ilişkisine dair delalet teorilerine yer verildi. Semantik ve çeşitleri hakkında açıklamalarla devam eden tebliğde lafzın manaya delaletinde bağlam ve Kur'an ilimlerinin önemine yer verildi. Bu cümleden olmak üzere "Metin İçi Bağlam Bilgileri," "Lafzın Manaya Delaletinde Tarihsel Bağlam," "Lafzın Manaya Delaletinde Toplumsal Bağlam" ve "Makasid" başlıkları altında incelenen konuda Kur'an'daki lafızların delaletlerinin tespitinde dil, tarih, toplum bilgisi ve makasid bilmenin gereğine vurgu yapıldı.

Beşinci Gün

22 Ağustos 2008 Cuma, 8.30-10.00 *I. Oturumun* tebliğini SÜİF.'den Prof. Dr. Said ŞİMŞEK "*Yaygın Halk Kültürünün Tefsir Üzerindeki Etkileri*" başlığı altında sundu. Tebliğde yaygın halk kültürünün Tefsir üzerindeki etkileri "Harut Marut," "Hızır Kıssası" ve "Şefa'at" konuları özelinde tartışıldı. Kur'an'da yer alan bazı kıssaların diğer milletlerde de yer aldığı

ve Harut ve Marut kıssasının da bu şekilde olduğu ifade edilerek bizim kıssayı anlamamızda bu ön kabullerin etkili olduğu vurgulandı. Hızır'ın, bir peygambere öğretmenlik yapıyor olmasından hareketle melek olması gerektiği belirtildi. Şefaath konusunu ihtiva eden ayetler ve bu ayetlere verilen anlamlar teker teker ele alınarak şefaatin imkânı ve mahiyeti tartışıldı. Bu tartışmalar esnasında günümüz Kur'an meallerinden de örnekler verilerek yeni bir bakış açısı ile konu değerlendirildi.

10.00-10.30 Ara, 10.30-12.30 II. Oturum Başkan SÜİF.'den Prof. Dr. Said ŞİMŞEK, tebliğcilerden Dr. Harun ÖGMÜŞ "Tefsirde Şiirle İstişhad Açısından Hicrî II. Asrın Önemi" başlıklı tebliğine "İstişhadın Ortaya Çıkış Süreci" hakkında bilgi vererek başladı. "İstişhad Kaynağı Olarak Şiir" meselesinin de irdelendiği tebliğde Arap şiirinin intikali ve mevsukiyeti ele alındı. İstişhadın ilk iki asırda geçirdiği süreç ve bu süreçte yer alan temel kaynaklar değerlendirmeye tabi tutuldu. Sonuç olarak tefsirde şiirle istişhadın teşekkül devrinin hicri II. asır olduğu vurgusu yapıldı ve bu istişhadın tefsire doğrudan değil de dolaylı bir etkisi olduğu belirtildi.

OMÜİF.'den Salih KESGIN "Âyetleri Anlamada Hadisleri Yanlış ya da Eksik Değerlendirmenin Etkisi" başlıklı tebliğinde ayetleri anlamada hadis algısının etkisini Nisa Suresi birinci ayet ekseninde değerlendirdi. Vahyi anlamada hadisin konumu ile giriş yapılan tebliğde Nisa Suresi birinci ayet özelinde meallerden örnekler verilerek ilgili ayetlerin tefsirlerdeki açıklanışına yer verilerek devam edildi. İlgili rivayetlerin Kütüb-i Tis'a kaynaklarında yer alışı şekli de değerlendirmeye tabi tutularak geniş ve kapsamlı bilgi verildi.

12.30-14.00 Öğle tatili, 14.00-16.00 III. Oturum Başkan FÜİF.'den Doç. Dr. Gıyasettin ASLAN, tebliğcilerden OMÜİF.'den Dr. Ali BULUT "Filolojik Tefsirle Rivayet Tefsirinin Buluşma Noktası: Zeccâc'ın Meâni'l-Kur'an'ı" başlıklı tebliği ile katıldı. Meâni'l-Kur'an kavramı, bu kavramla ilgili genel bilgiler verilen tebliğde Zeccâc'ın hayatı, Meâni'l-Kur'an'ı ve bu eserin özellikleri hakkında da geniş bilgi verildi. Zeccâc'ın Meâni'l-Kur'an'ının lugat ve nahiv bilgisi yanında rivayet tefsirine de yer veren bir eser olarak da araştırmacıların başvuru kaynağı olacağı vurgulandı.

MÜİF.'den Dr. Muhammed ABAY "Yeni Bir Tabakâtü'l-Müfessirîn Denemesi" başlıklı tebliğinde Tabakâtü'l-Müfessirîn için bilgisayar kullanımının sağlayacağı faydaları, veritabanı kavramı analizini, örneklerle Tabakâtü'l-Müfessirîn kitaplarındaki verilerin analizini yaptıktan sonra Tabakâtü'l-Müfessirîn veritabanı modelini sundu. Bu veritabanındaki temel listeler ise şu şekildedir. Müfessirler listesi, Müfessir kategorileri ve sınıfları

listesi, Eserler listesi, Eser kategorileri ve sınıfları listesi, Eserin basmaları listesi, Eserin yazmaları listesi, Bibliyografya listesi, Şehirler listesi. Yan listeler de şu şekilde önerilmektedir. Müfessirin eserleri, Müfessirin kategorileri, Müfessirin bibliyografyası, eserin kategorileri, eserin bibliyografyası.

16.30–17.30 *Değerlendirme Toplantısı*, Başkan EÜİF.'den Prof. Dr. M. Zeki DUMAN, Konuşmacılar SÜİF.'den Prof. Dr. Said ŞİMŞEK, YYÜİF.'den Doç. Dr. Ömer KARA, İlim Yayma Vakfı adına Dr. Necdet YILMAZ, İÜİF.'den Yrd. Doç. Dr. Necmettin GÖKKİR. Toplantının genel yapısı, işleyiş süreci, katkılar, devam etmesi, sonraki toplantıların içerik analizleri hakkında geniş değerlendirmelerde bulunuldu. *Altıncı Gün: İstişare Toplantıları* (3., 4. ve 5. günlük oturumların sonunda toplantılar hakkında görüş ve önerileri alındığı için bu bölüm iptal edilmiştir.)

Kur'an ve Tefsir Yaz Akademisi faaliyetleri çerçevesinde İlim Yayma Vakfı'nın katkılarıyla gerçekleştirilen "*Tarihte Ve Günümüzde Kur'an İlimleri Ve Tefsir Usûlü*" başlıklı bilimsel toplantı beş gün boyunca yoğun bir gündem ve kapsamlı bir içerik ile gerçekleştirilmiş, Tefsir Usulü konuları masaya yatırılmış, diğer disiplinlerden de katkı sağlanarak geniş çaplı bir tartışma ortamı meydana gelmiştir. Tebliğler bütün katılımcıların ortak müzakeresine açılmış ve bu çerçevede geniş çaplı katkı imkânı doğmuştur. Bu toplantıların devamı düzenlenecekse bu toplantıda olduğu gibi her biri özel/ayrıntı konulara tahsis edilirse daha verimli geçecektir.

Bu toplantının gerçekleşmesine katkılarından dolayı Kur'an ve Tefsir Yaz Akademisi faaliyetlerinin yükünü omuzlayan Doç. Dr. Bilal GÖKKİR, Doç. Dr. Ömer KARA, Dr. Muhammed ABAY, Dr. Necdet YILMAZ, Yrd. Doç. Dr. Necmettin GÖKKİR ve Ali BULUT'tan oluşan tertip heyetine; toplantının şartlarının oluşmasına maddi manevi katkılarından ve çalışanlarının güler yüzlü misafirperverliklerinden dolayı Mütevelli Heyet Başkanı Yücel ÇELİKBİLEK'in şahsında İlim Yayma Vakfı'na teşekkürlerimizi sunuyoruz. Akademik alandaki faaliyetlerinin devamını bekliyor, hizmetlerinde başarılar temenni ediyoruz.

Dr. Burhan BALTACI

ÖZÜR VE DÜZELTME

Dergimizin 30. sayısında aşağıdaki bazı basım hataları göze çarpmaktadır. Bu hatalardan dolayı okuyucularımız ve yazarlarımızdan özür dileriz.

1. Kapakta tarih, Ocak-Nisan 2008 şeklinde doğru basılmasına rağmen iç sayfalarda Eylül-Aralık 2007 şeklinde basılmıştır.

2. Dr. Cengiz Çuhadar'a ait iki makalenin İngilizce özetleri aynıdır. S. 153'te bulunan "Siyaset Kavramının Felsefi Kökenleri" adlı makalenin özeti aşağıdaki şekilde olacaktır.

Abstract

The Philosophical Origins of Concepts of Politicis. In this article, we pointed out the definitions concerning the concept of politics and the views of some philosophers distinguished with their philosophies of politics. Politics is a concepts that appears as a result of collective life of people. It seems that people who lived in a society brought to the fore this term, which can be called the art of ruling people" to thwart disorder and to live in peace. The meanings that the concept of politics bore in the history of thought have been tried to meet by explaining the views of philosophers in this matter.

Key Words: Philosophy, Political, Plato, Aristotle, Augustine, Machiavelli, Locke, Montesquieu, Marx, W. Godwin, Jaspers.